

Bruxelles, 25.2.2015.
COM(2015) 80 final

PAKET MJERA ZA ENERGETSKU UNIJU

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU, ODBORU REGIJA
TE EUROPSKOJ INVESTICIJSKOJ BANC I**

Okvirna strategija za otpornu energetska uniju s naprednom klimatskom politikom

1. ZAŠTO NAM JE POTREBNA ENERGETSKA UNIJA

Cilj je otporne energetske unije s ambicioznom klimatskom politikom u središtu interesa pružiti potrošačima u EU-u – kućanstvima i poduzećima – sigurnu, održivu, konkurentnu i povoljnu energiju. Za postizanje tog cilja potrebna je temeljita transformacija energetske sustava u Europi.

Naša vizija energetske unije je unija u kojoj države članice ovise jedna o drugoj za opskrbu građana sigurnom energijom, temeljena na istinskoj solidarnosti i povjerenju, i koja jednoglasno nastupa u globalnim pitanjima.

Naša je vizija integrirani energetske sustav na cijelom kontinentu u kojem energija slobodno prelazi granice, temeljen na natjecanju i najboljem mogućem korištenju resursa te s učinkovitom regulacijom tržišta energije na razini EU-a, ako je to potrebno.

Naša je vizija energetska unija kao održivo i klimatski prihvatljivo gospodarstvo s niskim emisijama ugljika koje je osmišljeno da traje.

Naša su vizija snažne, inovativne i konkurentne europske tvrtke koje razvijaju industrijske proizvode i tehnologiju potrebnu za pružanje energetske učinkovitosti i tehnologija s niskom emisijom ugljika unutar i izvan Europe.

Naša je vizija europska radna snaga s vještinama za izgradnju i upravljanje energetske sustavom budućnosti.

Naša je vizija povjerenje ulagača vidljivo u cijenama koje odražavaju dugoročne potrebe i političke ciljeve.

Što je najvažnije, naša je vizija energetska unija s građanima u središtu interesa, u kojoj građani preuzimaju odgovornost za energetske tranziciju, upotrebljavaju nove tehnologije namijenjene za smanjivanje njihovih računa i aktivno sudjeluju na tržištu te u kojoj su osjetljive skupine potrošača zaštićene.

Kako bismo ostvarili svoj cilj, moramo se odmaknuti od gospodarstva koje se temelji na fosilnim gorivima, gospodarstva u kojem se energija temelji na centraliziranom pristupu u pogledu opskrbe koje se oslanja na zastarjele tehnologije i poslovne modele. Moramo osnažiti potrošače pružajući im informacije i izbor te stvaranjem fleksibilnosti za upravljanje i potražnjom i opskrbom. Moramo se odmaknuti od rascjepkanog sustava koji karakteriziraju neusklađene nacionalne politike, tržišne prepreke i energetske izolirana područja.

Europski energetske sustav u brojkama

Prema posljednjim podacima u Europsku Uniju je uvezeno 53 % njezinih potreba za energijom po cijeni od oko 400 milijardi EUR, što čini EU najvećim uvoznikom energije u svijetu. Šest država članica ovisi o samo jednom vanjskom dobavljaču za svoj cjelokupni uvoz plina te su stoga previše ranjive na šokove u opskrbi. Također se procjenjuje kako svaka ušteda energije od 1 % smanjuje uvoz plina za 2.6 %.¹ 75 % naših stambenih prostora je energetske neučinkovito. 94 % prometa oslanja se na naftne derivate, od čega se 90 % uvozi. Ukupno gledano, EU je

¹ Komunikacija „Energetske učinkovitost i njezin doprinos energetske sigurnosti i Okviru za klimatsku i energetske politiku do 2030,“ COM(2014)520.

potrošio više od 120 milijardi EUR godišnje, izravno ili neizravno, na energetske subvencije, često neopravdano². Samo je u razdoblju do 2020. godine potrebno uložiti više od jednog bilijuna EUR u energetske sektor u EU-u³.

Veleprodajne su cijene električne energije za europske zemlje na niskoj razini, iako su još uvijek 30 % više nego u SAD-u. Istovremeno s tim, oporezovana cijena električne energije za kućanstva u prosjeku je porasla za 4.4 % od 2012. do 2013. Veleprodajne cijene plina su još uvijek više nego dvostruko više od onih u SAD-u⁴. Razlika cijene u usporedbi s ostalim gospodarstvima utječe na konkurentnost naše industrije, posebno u energetske intenzivnim industrijama.

Europska poduzeća koja se bave obnovljivom energijom imaju ukupni godišnji promet od 129 milijardi EUR i zapošljavaju više od milijun ljudi⁵. Poduzeća iz EU-a imaju udio od 40 % u svim patentima za tehnologije obnovljive energije⁶. Izazov je u tome da se zadrži vodeća uloga Europe u globalnim ulaganjima u obnovljivu energiju⁷.

Danas Europska unija ima pravila o energiji utvrđena na europskoj razini, ali u praksi postoji 28 nacionalnih zakonodavnih okvira. Tako ne može dalje. Integrirano energetske tržište je potrebno kako bi se potaklo tržišno natjecanje, dovelo do veće učinkovitosti tržišta kroz bolje korištenje postrojenja za proizvodnju energije diljem EU-a te stvorilo pristupačne cijene za potrošače.

Maloprodajno tržište ne funkcionira ispravno. Mnoga kućanstva imaju vrlo ograničen izbor dobavljača energije i nedovoljan nadzor nad svojim energetske troškovima. Nedopustivo velik postotak europskih kućanstava ne može si priuštiti plaćanje svojih računa za energiju.

Energetska infrastruktura zastarijeva i nije prilagođena povećanoj proizvodnji iz obnovljivih izvora. Postoji potreba za privlačenjem ulaganja, ali trenutnim se modelom tržišta i nacionalnim politikama ne uspostavljaju odgovarajući poticaji niti stvara dovoljna predvidljivost za potencijalne ulagače.

Energetski otoci i dalje postoje u mnogim tržištima koja nisu odgovarajuće povezana sa susjednim državama. To dodatno pridonosi troškovima s kojima se suočavaju potrošači i stvara ranjivost u pogledu energetske sigurnosti.

Mi smo još uvijek predvodnici u području inovacija i obnovljive energije, ali ostali dijelovi svijeta brzo nas sustižu te smo već izgubili prednost u pogledu nekih čistih tehnologija s niskim emisijama ugljika.

Povećanjem ulaganja u visokotehnološka i globalno konkurentna poduzeća putem stabilnih politika doći će do stvaranja radnih mjesta i rasta u Europi. Pojaviti će se novi poslovni sektori, novi poslovni modeli i novi profili radnih mjesta. Takva transformacija snažno utječe na sve sudionike u energetske sustavu, uključujući i potrošače.

² Europska strategija energetske sigurnosti, COM (2014) 330.

³ Procjene Komisije. Međunarodna agencija za energiju procjenjuje da je u proizvodnji, prijenosu i distribuciji potrebno 1.3 bilijuna EUR do 2025. godine.

⁴ Izračuni Glavne uprave za energetiku (DGE) na temelju tržišnog izvješća agencije Platts i podacima Međunarodne agencije za energiju za prvu polovicu 2014.

⁵ Izvješće EUR-observeur-a iz 2014.

⁶ U usporedbi s 32 % udjela EU-a u ukupnom broju patenata na globalnoj razini.

⁷ UNEP-BNEF Global Trends in Renewable Energy Investments 2014. (Globalni trendovi ulaganja u obnovljive izvore energije u 2014.)

Europa mora sad donijeti prave odluke. Ako nastavimo sadašnjim putom, neizbježan prijelaz na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika će biti otežan gospodarskim, društvenim i ekološkim troškovima koji proizlaze iz rascjepkanih nacionalnih energetske tržišta. Trenutačne niske cijene nafte i plina, dok traju, trebalo bi iskoristiti kao povijesnu priliku – u kombinaciji s padanjem troškova čistih oblika energije, snažnom klimatskom politikom EU te pojavom novih tehnologija – za ponovno usmjeravanje EU–ove energetske politike u pravom smjeru: prema energetske uniji.

2. U BUDUĆNOST

Strategija energetske unije ima pet usko povezanih i uzajamno osnažujućih *dimenzija* osmišljenih za povećanje energetske sigurnosti, održivosti i konkurentnosti, a to su:

- energetska sigurnost, solidarnost i povjerenje,
- potpuno integrirano europsko energetske tržište,
- energetska učinkovitost koja pridonosi ograničavanju potražnje,
- dekarbonizacija gospodarstva, i
- istraživanje, inovacije i konkurentnost

2.1. Energetska sigurnost, solidarnost i povjerenje

U svibnju 2014. Komisija je u svojoj Energetskoj sigurnosnoj strategiji⁸ navela kako je EU još uvijek osjetljiv na vanjske energetske šokove te pozvala tvorce politika na nacionalnim razinama i razini EU–a da građanima razjasne izbore koji su povezani sa smanjenjem naše ovisnosti o određenim gorivima, opskrbljivačima energijom i opskrbnim pravcima. Energetska unija temelji se na toj strategiji.

Glavni pokretači energetske sigurnosti su dovršenje unutarnjeg energetskeg tržišta i učinkovitija potrošnja energije. To ovisi o većoj transparentnosti, kao i većoj solidarnosti i povjerenju među državama članicama. EU–ova energetska sigurnost blisko je povezana s njezinim susjedima.

Zajednički pristupi u području energetike mogu osnažiti sve dijelove Europske unije, primjerice u slučaju nestašice ili poremećaja opskrbe. Duh solidarnosti u energetskekim pitanjima izričito se spominje u Ugovoru i nalazi se u središtu energetske unije.

Diversifikacija opskrbe (izvora energije, opskrbljivača i opskrbnih pravaca)

Politički izazovi tijekom posljednjih mjeseci pokazuju kako je diversifikacija izvora energije i opskrbnih pravaca ključna za osiguravanje sigurne i otporne opskrbe energijom za europske građane i poduzeća koji očekuju pristup energiji po pristupačnim i konkurentnim cijenama u bilo kojem trenutku. Kako bi se osigurala diversifikacija opskrbe plinom, radovi na južnom plinskom koridoru moraju se pojačati kako bi se zemljama srednje Azije omogućio izvoz plina u Europu. U sjevernoj je Europi uspostava čvorišta ukapljenog plina s više opskrbljivača znatno poboljšala sigurnost opskrbe. Ovaj primjer treba slijediti u središnjoj i istočnoj Europi i na Sredozemlju gdje teku radovi na sredozemnom plinskom čvorištu.

⁸ COM (2014)330

Izgradnja infrastrukture za omogućavanje novih izvora plina za EU uključuje više partnera te je složena i skupa. Rješavanje tih problema zahtijeva odlučne mjere na razini EU-a. Komisija će ojačati svoju podršku ovom procesu kroz uporabu svih raspoloživih financijskih instrumenata Zajednice, a posebno budućeg Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSD), te će u potpunosti uključiti europske financijske institucije. Međutim, potrebna infrastruktura također mora biti uspostavljena unutar EU-a, uključujući mogućnost obrnutih tokova plina, kako bi se plin mogao transportirati tamo gdje je potrebno.

Istražit ćemo puni potencijal ukapljenog prirodnog plina (LNG), među ostalim i kao rezervnu opciju u kriznim situacijama kada u Europu putem postojećeg sustava plinovoda ne stiže dovoljna količina plina. Povećanja u trgovini ukapljenim prirodnim plinom pridonijet će približavanju svjetskih cijena plina. Posljednjih su godina cijene ukapljenog prirodnog plina više u usporedbi s plinom iz plinovoda zbog visokih troškova ukapljivanja, uplinjavanja i prijenosa te potražnje u Aziji. Kako bi se pristupilo tim pitanjima, Komisija će izraditi sveobuhvatnu strategiju za ukapljeni prirodni plin (LNG), u kojoj će se također razmotriti nužnu transportnu infrastrukturu za povezivanje pristupnih točki LNG-a s unutarnjim tržištem. U tom će se kontekstu također razmotriti mogućnosti skladištenja plina u Europi i regulatorni okvir potreban za osiguravanje dovoljne zalihe plina tijekom zime. Komisija će također raditi na uklanjanju prepreka za uvoz ukapljenog prirodnog plina iz SAD-a i drugih proizvođača ukapljenog prirodnog plina.

S obzirom na uvoznu ovisnost EU-a i globalne izazove povezane s klimatskim promjenama, moramo poduzeti dodatne mjere za smanjenje potrošnje nafte. Cijene nafte su trenutačno niske zbog prekomjerne proizvodnje u kombinaciji sa smanjenom potrošnjom i povećanom energetsom učinkovitosti⁹.

EU u velikoj mjeri ovisi o uvozu nuklearnog govora i s time povezanim uslugama u državama članicama gdje je nuklearna energija dio energetske miksa. Diversifikacija opskrbe važna je za povećanje sigurnosti opskrbe. Komisija će ažurirati i poboljšati zahtjeve o informacijama koje treba dostaviti o projektima nuklearnih postrojenja u skladu s Člankom 41. Ugovora o Euratomu.

Energija proizvedena na unutarnjem tržištu također pridonosi smanjenju ovisnosti Europe o uvozu energije. Tu se osobito ubrajaju obnovljivi izvori potrebni zbog dekarbonizacije, konvencionalni izvori i, za one države članice koje se za to odluče, nekonvencionalni fosilni resursi. Proizvodnja nafte i plina iz nekonvencionalnih izvora u Europi, poput plina iz škriljevca, je jedna od mogućnosti, pod uvjetom da se na odgovarajući način riješi pitanja prihvaćanja u javnosti i utjecaja na okoliš.

Zajednički rad na sigurnosti opskrbe

Države članice, operatori prijenosnih sustava, energetska industrija i svi ostali dionici trebaju surađivati kako bi osigurali visoku razinu energetske sigurnosti za europske građane i poduzeća.

⁹ Vodstvo EU-a nastavit će poticati poboljšanja učinkovitosti i standarda na općoj razini, čime će smanjiti buduću potrošnju nafte i time i ovisnost EU-a o njoj.

U pogledu nafte, važni koraci već su poduzeti 2009. godine donošenjem Direktive o zaliham nafte¹⁰, kojom se predviđa obveza država članica za uspostavu i održavanje minimalnih zaliha sirove nafte i naftnih derivata.

Države članice trebale bi se moći osloniti na svoje susjede u situacijama nedostatne opskrbe. Izvješće Komisije iz 2014. godine o kratkoročnoj otpornosti europskog plinskog sektora¹¹ naglašava potrebu za jačom suradnjom u rješavanju mogućih poremećaja u opskrbi. Kako bi uvela zajedničko upravljanje krizama, Komisija će predložiti preventivne i hitne planove na regionalnoj razini i razini EU-a, u što će se uključiti i ugovorne stranke Energetske zajednice. Solidarnost među državama članicama, osobito u vrijeme kriza opskrbe, mora se ojačati. Ta pitanja i iskustvo stečeno u provedbi Uredbe uzet će se u obzir pri predlaganju revizije Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom.

Komisija će ocijeniti mogućnosti za dobrovoljne mehanizme za okrupnjavanje potražnje u svrhu zajedničke kupovine plina tijekom krize te u slučajevima kad države članice ovise o jednom dobavljaču. To bi trebalo biti potpuno uskladiti s pravilima WTO-a i EU-a o tržišnom natjecanju.

Mnoge države članice trenutačno imaju neodgovarajuće okvire za sigurnost opskrbe električnom energijom te koriste zastarjele i neusklađene pristupe ocjenjivanja sigurnosti opskrbe električnom energijom. U suradnji s državama članicama, Komisija će utvrditi niz prihvatljivih razina rizika za prekide opskrbe te objektivno i na činjenicama utemeljeno ocjenjivanje sigurnosti opskrbe u državama članicama. Pri tome će se uzeti u obzir prekogranične tokove, promjenjivu obnovljivu proizvodnju te mogućnosti skladištenja i reakcija na potražnju. Mehanizme za razvoj kapaciteta trebalo bi razvijati samo za rješavanje sigurnosti opskrbe ako ocjena dostatnosti regionalnog sustava ukazuje na takvu potrebu, uzimajući u obzir potencijal za energetske učinkovitost i reakcije sa strane potražnje¹².

Snažnija uloga Europe na globalnim tržištima energije

Energetska unija nije projekt koji se osvrće isključivo na unutarnje mogućnosti. Snažnija i ujedinjena Europska Unija može se konstruktivnije uključiti u odnos s partnerima na obostranu korist.

Energetska se politika često koristi kao oruđe vanjske politike, posebno u zemljama s velikom proizvodnjom energije te u tranzitnim zemljama. To se mora uzeti u obzir pri razmatranju europske vanjske energetske politike.

Stoga Europska Unija mora poboljšati svoju sposobnost za ostvarivanje utjecaja na globalnom energetske tržištu. Zajedno sa svojim glavnim partnerima, Europska unija djelovat će s ciljem poboljšanja globalnog upravljanja sustavom za energiju što će dovesti do konkurentnijih i transparentnijih globalnih energetske tržišta.

Trgovinska politika EU-a pridonosi većoj energetske sigurnosti i diversifikaciji uključivanjem odredbi koje se odnose na energetiku u trgovinske sporazume sa svojim partnerima. Ako EU pregovara o sporazumima sa zemljama koje su važne s gledišta sigurnosti opskrbe, Komisija će kao prioritet pregovora zatražiti posebne odredbe koje pridonose energetske sigurnosti, prije svega pristupu resursima i ciljevima održive

¹⁰ Direktiva 2009/119/EZ od 14. rujna 2009. o obvezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata

¹¹ COM(2014) 654 završna verzija.

¹² Vidjeti Komunikaciju „Optimalno iskorištavanje državnih intervencija” C (2013) 7243.

energije za energetska unija. Općenito, Komisija će slijediti aktivan trgovinski i investicijski plan u području energetike, uključujući pristup stranim tržištima za europsku energetska tehnologija i europske usluge¹³.

Kao dio revitalizirane europske energetske i klimatske diplomacije, EU će iskoristiti sve svoje instrumente vanjske politike radi utvrđivanja strateških energetska partnerstva sa zemljama proizvođačima i tranzitnim zemljama i regijama poput Alžira i Turske; Azerbajdžana i Turkmenistana; Bliskog istoka; Afrike i drugih mogućih dobavljača.

EU će i dalje razvijati svoje partnerstvo s Norveškom, koja je drugi najveći opskrbljivač EU–a sirovom naftom i prirodnim plinom. EU će nastaviti u potpunosti uključivati Norvešku u svoje unutarnje energetske politike. EU će također razviti partnerske odnose s državama kao što su Sjedinjene Američke Države i Kanada.

Kada uvjeti budu povoljni, EU će razmotriti ponovno definiranje okvira energetska odnosa s Rusijom na temelju jednakih uvjeta u pogledu otvaranja tržišta, poštenog tržišnog natjecanja, zaštite okoliša i sigurnosti na obostranu korist.

Posebna će se pozornost posvetiti unaprjeđenju strateškog partnerstva o energiji s Ukrajinom. Time će se rješavati pitanja koja se odnose na važnost Ukrajine kao tranzitne države, kao i pitanja koja se odnose na reforme ukrajinskog energetska tržišta, poput poboljšanja ukrajinske plinske mreže, uspostave odgovarajućeg regulatornog okvira za tržište električne energije i povećanja energetske učinkovitosti u Ukrajini kao sredstva za smanjenje njezine ovisnosti o uvozu energije.

U našem neposrednom susjedstvu Komisija će predložiti jačanje Energetske zajednice čime će se osigurati učinkovita provedba pravne stečevine EU–a u pogledu energije i tržišnog natjecanja, reforme energetska tržišta i poticanja ulaganja u energetska sektoru. Cilj je bolja integracija EU–a i energetska tržišta Energetske zajednice. Energetski odnosi unutar država Europskog susjedstva i partnerstva (ENP) bit će razmotreni u reviziji ENP–a u tijeku.

Transparentnija opskrba plinom

Važan element u osiguravanju energetske sigurnosti (osobito opskrbi plinom) je potpuna usklađenost sporazuma koji se odnose na kupnju energije od trećih zemalja sa zakonodavstvom EU–a. Takve provjere usklađenosti međuvladinih sporazuma i s njima povezanih komercijalnih sporazuma na temelju odgovarajuće Odluke¹⁴ se trenutačno provode nakon sklapanja sporazuma između države članice i treće zemlje. U praksi, vidjeli smo da je vrlo teško ponovno pregovarati o takvim sporazumima. Stajališta potpisnika već su utvrđena, a to stvara politički pritisak protiv izmjene bilo kojeg aspekta sporazuma. U budućnosti, Komisija bi u ranoj fazi trebala biti obaviještena o pregovorima o međuvladinim sporazumima kako bi se prije potpisivanja osigurala bolja procjena sukladnosti međuvladinog sporazuma s pravilima unutarnjeg tržišta te osiguralo ispunjavanje kriterija sigurnosti opskrbe. Sudjelovanjem Komisije u takvim pregovorima s trećim zemljama i približavanjem standardnim klauzulama ugovora može se učinkovitije izbjeći nepotreban pritisak i osigurati poštovanje europskih propisa. Stoga će Komisija preispitati Odluku o međuvladinim sporazumima te predložiti mogućnosti kojima bi se osiguralo da EU nastupa jedinstveno u pregovorima s trećim zemljama.

¹³ Inicijative poput „trgovine ekološkim proizvodima” promovirat će proizvode koji će pomoći u smanjivanju emisija CO₂, povoljno utjecati na okoliš te stvoriti radna mjesta i rast.

¹⁴ Odluka br. 994/2012 (EU) o uspostavi mehanizma razmjene informacija s obzirom na međuvladine sporazume između država članica i trećih zemalja u području energetike.

U kontekstu revizije Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom, Komisija će također predložiti osiguravanje transparentnosti komercijalnih ugovora opskrbe plinom koji mogu utjecati na energetske sigurnost EU-a, osiguravajući istodobno povjerljivost osjetljivih informacija.

2.2. Potpuno integrirano energetske tržište

Unatoč napretku postignutom proteklih godina, europski energetske sustav još uvijek daje rezultate slabije od očekivanih. Trenutačni ustroj tržišta ne dovodi do dovoljnih ulaganja, usredotočenje tržišta i slabo tržišno natjecanje i dalje predstavljaju problem, a europski je energetske krajolik još uvijek previše rascjepkan. Moramo pružiti novi politički poticaj za dovršenje unutarnjeg energetskeg tržišta.

Infrastruktura unutarnjeg tržišta: spajanje tržišta kroz međusobno povezivanje

U ovom trenutku europski elektroenergetske i plinski sustavi, posebno prekogranična povezanost, nisu dostatni da bi unutarnje tržište pravilno funkcioniralo te povezalo preostale energetske otoke s glavnom elektroenergetske i plinskom mrežom.

Rad na infrastrukturnim projektima ubrzao se posljednjih godina, čak i u svijetlu nedavnih događaja na istočnim granicama Europske unije. U 2013. je Europska unija identificirala 248 energetske infrastrukturnih projekata od zajedničkog interesa (PCI). Popis će biti revidiran i ažuriran kasnije ove godine te zatim svake druge godine¹⁵. U 2014. je Europskom strategijom za energetske sigurnost utvrđeno 33 infrastrukturna projekta koji su od presudne važnosti za poboljšanje sigurnosti opskrbe i bolje povezivanje energetskeg tržišta.

Za elektroenergetske sustave određen je specifični minimum međusobne povezanosti od 10 % instaliranog proizvodnog kapaciteta država članica, i taj bi minimum trebalo postići do 2020. godine. Mjere potrebne za postizanje ovog cilja od 10 % utvrđene su u Komunikaciji Komisije priložene ovom Strateškom okviru za energetske uniju. Komisija će 2016. podnijeti izvješće o potrebnim mjerama za postizanje cilja od 15 % do 2030. godine.

Prelaženje prema sigurnijem i održivom energetske sustavu zahtijevat će velika ulaganja u proizvodnju, mreže i energetske učinkovitost, procijenjena na oko 200 milijardi EUR godišnje u sljedećem desetljeću¹⁶. Iako privatni sektor snosi troškove velikog dijela tih ulaganja, dostupnost financiranja će biti od presudne važnosti. Danas se sredstva već osiguravaju putem Europske investicijske banke, Instrumenta za povezivanje Europe te europske strukturnih i investicijskeg fondova. Predloženi Europski fond za strateška ulaganja pružit će dodatnu potporu pa će se time daljnje olakšati pristup financiranju za projekte od europskeg značaja kao što su energetske mreže, energija iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitost. Komisija će istražiti prijedloge za režime ulaganja u energiju koji udružuju sredstva radi financiranja gospodarski održivih ulaganja, uz izbjegavanje narušavanja tržišta i stvaranja rascjepkanosti.

Ulađačima je na raspolaganju ulagački portal koji se izrađuje u okviru Europskeg fonda za strateška ulaganja i čija je namjena povećati transparentnost kanala za investicijske

¹⁵ Tim će se ažuriranjem obuhvatiti projekti važni za Energetske zajednicu (PECI) koji su važni za osnaživanje sigurnosti opskrbe energetske unije, ako ispunjavaju kriterije za uvrštavanje među projekte od zajedničkog interesa (PCI).

¹⁶ Plan ulaganja EU-a, COM(2014)903 završna verzija.

projekte EU-a kako bi se potencijalnim ulagačima omogućila dostupnost informacija. Komisija će također okupiti informacije o infrastrukturnim projektima financiranim u okviru Instrumenta za povezivanje Europe i Fondova kohezijskih politika EU-a, kako bi se povećala usklađenost u širokom rasponu postojećih programa financiranja i maksimalno povećao njihov učinak.

Komisija će redovito ocjenjivati provedbu velikih infrastrukturnih projekata koji doprinose energetskej uniji, posebno u okviru praćenja projekata od zajedničkog interesa. Dio će ove procjene biti izrada godišnjeg izvješća o napretku prema cilju od 10 % elektroenergetske interkonekcije s posebnim naglaskom na provedbu regionalnih akcijskih planova. Konačno, Komisija će sazvati tematski forum za energetske infrastrukture na kojem bi trebalo raspraviti o napretku na tom području s državama članicama, relevantnim grupama za regionalnu suradnju i institucijama EU-a. Prvi takav sastanak će se održati krajem 2015.

Provedba i nadogradnja upravljačkog modela unutarnjeg energetskeg tržišta

Potpuna provedba i stroga primjena postojećeg energetskeg i srodnog zakonodavstva prvi je prioritet za uspostavljanje energetske unije. Nema smisla razvijati nove politike i pristupe na slabim temeljima.

Komisija će koristiti sve raspoložive instrumente politike u tom pogledu te će ustrajati na tome da države članice u potpunosti primjenjuju i provode Treći paket za unutarnje energetske tržište, posebno u pogledu izdvajanja i neovisnosti regulatornih tijela. Određeni preduvjeti moraju biti ispunjeni kako bi europski strukturni i investicijski fondovi mogli biti korišteni za sufinanciranje energetske ulaganja. To će pomoći u osiguravanju usklađenosti sa zakonodavstvom EU-a u području energetike.

Stroga primjena pravila Ugovora koja se odnose na tržišno natjecanje pomoći će u sprečavanju poduzeća u narušavanju unutarnjeg energetskeg tržišta. Provedbom antikartelskih propisa osigurat će se slobodan tok energije rješavanjem teritorijalnih ograničenja u ugovorima o opskrbi kao i pitanja uzvodnog/nizvodnog toka i zatvaranja mreže (što uključuje spojne vodove). Komisija će isto tako ocijeniti, kroz primjenu prava o tržišnom natjecanju, razvoj i formiranje cijena energije.

Za pravilno funkcioniranje unutarnjeg energetskeg tržišta potreban je učinkovit zakonodavni okvir. Trećim paketom za unutarnje energetske tržište osnivaju se tijela kako bi se osigurala suradnja među operatorima prijenosnog sustava i regulatornim tijelima. U okviru rasprava o modelu tržišta, pojačat će se rad tih tijela. Trenutačno te odluke još uvijek odražavaju stajališta nacionalnih tijela.

Rad prijenosnog sustava morat će se snažnije integrirati kako bi se mogli savladati izazovi transformiranog energetskeg sustava. Europska mreža operatora prijenosnog sustava za električnu energiju i plin (ENTSO-E/G), koja je također osnovana Trećim paketom za unutarnje energetske tržište, mora biti nadograđena kako bi ispunila zahtjeve te uloge. Potrebno je uspostaviti regionalna operativna središta kako bi se omogućilo učinkovito planiranje i upravljanje prekograničnim tokovima električne energije i plina.

Agencija za suradnju energetske regulatora (ACER) osnovana je Trećim paketom za unutarnje energetske tržište kako bi pomagala nacionalnim regulatornim tijelima, posebno u prekograničnim pitanjima. Međutim, ACER trenutačno djeluje ponajprije davanjem preporuka i mišljenja. Agencija raspolaže vrlo ograničenim ovlastima za donošenje odluka, npr. ona može donositi odluke samo na zahtjev državnih regulatornih

tijela ili ako ta tijela ne donesu odluku unutar određenog vremenskog roka. Uredbe o jedinstvenom tržištu na razini EU-a potrebno je ojačati značajnim pojačavanjem ovlasti i neovisnosti ACER-a za izvršavanje regulatornih funkcija na europskoj razini kako bi mu se omogućilo učinkovito nadgledanje razvoja unutarnjeg energetskeg tržišta i povezanih tržišnih pravila, kao i rješavanje svih prekograničnih pitanja kako bi se stvorilo homogeno unutarnje tržište¹⁷.

U Trećem paketu za unutarnje energetske tržište utvrđuje se i usvajanje mrežnih kodeksa koji bi trebali pomoći u usklađivanju protoka električne energije i plina u različitim prijenosnim sustavima. Taj posao mora biti dovršen kako bi se osiguralo bolje funkcioniranje prekograničnih energetskeg tržišta.

Integracija tržišta električne energije iz obnovljivih izvora zahtijeva fleksibilna tržišta, sa strane opskrbe i sa strane potražnje te unutar i izvan granica država članica. Elektroenergetske mreže stoga potrebno znatno razviti. Postoji potreba za širenjem mogućnosti za distribuirano upravljanje proizvodnjom i potražnjom, uključujući tržišta s dnevnim trgovanjem, za razvoj novih visokonaponskih mreža prijenosa na velike udaljenosti (*supergrids*) i novih tehnologija za skladištenje.

Komisija će pripremiti ambiciozan zakonodavni prijedlog za ponovno osmišljavanje tržišta električne energije i povezivanje veleprodaje i maloprodaje. Time će se povećati sigurnost opskrbe i osigurati bolju prilagodbu tržišta električne energije za energetske tranzicije s kojom će doći veliki broj novih proizvođača, posebno iz obnovljivih izvora energije, i koja će potrošačima omogućiti potpuno sudjelovanje na tržištu, posebno u okviru reakcija na potražnju. Veća integracija, uključujući onu na regionalnoj razini, više prekogranične trgovine i razvoj kratkoročnih i dugoročnih tržišta s učinkovitim formiranjem cijena stvorit će prave signale za ulaganja kao i potrebnu fleksibilnost za omogućivanje tržišne integracije novih izvora proizvodnje.

Potpuno funkcionalno unutarnje energetske tržište, koje daje učinkovite investicijske signale, je najbolji način za smanjivanje potrebe za mehanizmima za razvoj kapaciteta. Komisija je već uspostavila smjernice¹⁸ i pravila¹⁹ za ograničavanje štetnih učinaka loše osmišljenih, rascjepkanih i neusklađenih državnih intervencija. Međutim, učinkovita primjena ovih smjernica može biti samo prvi korak ka osiguranju da različita nacionalna rješenja, poput mehanizama za razvoj kapaciteta i nekoordiniranih programa potpora za obnovljive izvore energije postanu usklađenija s unutarnjim tržištem²⁰. Iako su državne intervencije u nekim slučajevima potrebne i opravdane za rješavanje nedostataka tržišta, neki njihovi oblici imaju značajan negativan učinak na učinkovito funkcioniranje unutarnjeg energetskeg tržišta. Komisija će surađivati s državama članicama kako bi osigurala da su mehanizmi za razvoj kapaciteta i potpore za električnu energiju iz obnovljivih izvora u skladu s postojećim pravilima te da se njima ne narušava unutarnje energetske tržište. Subvencije štetne za okoliš treba potpuno ukinuti²¹. Reformirani

¹⁷ Primjeri za to mogu biti odluke koje se odnose na novu infrastrukturu koja utječe na više od dvije države članice o odobravanju iznimki za fizičke povratne tokove, u skladu s Uredbom o sigurnosti opskrbe plinom, prekogranične alokacije troškova iz Uredbe TEN-E-u i slično.

¹⁸ Vidjeti Komunikaciju „Optimalno iskorištavanje državnih intervencija” C (2013) 7243.

¹⁹ Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju („Smjernice”), SL C 200, 28.6.2014., str. 1. – 55.

²⁰ Primjenom smjernica za dosad odobrene programe potpore djelomično se ublažilo učinke rascjepkanosti, međutim, potrebno je daljnje djelovanje.

²¹ Vidjeti plan učinkovitosti resursa (COM(2011)571) i Komunikaciju o unutarnjem energetskeg tržištu (COM(2012)663), u skladu s G20 obavezama.

sustav trgovanja emisijama također će imati važnu ulogu u postavljanju odgovarajućih ulagačkih signala.

Konačno, Komisija će osigurati veću transparentnost u strukturi troškova i cijena energije razvojem redovitog i detaljnog praćenja i izvješćivanja, uključujući ono o učincima troškova i cijena energije na konkurentnost. Posebna će se pozornost posvetiti javnim intervencijama kao što su regulirane tarife, politike oporezivanja energije te razini javne potpore, kao i njihovom učinku na mehanizme za određivanje cijene, uključujući tarifne deficite za električnu energiju.

Bolja regionalna suradnja u zajedničkom okviru EU–a

U energetske unije države članice se moraju koordinirati i surađivati pri razvoju svojih energetske politike.

Tehnička provedba različitih elemenata strategije naše energetske unije će biti vrlo složena. Neke elemente poput novih tržišnih rješenja za kratkoročna tržišta plina i električne energije ili integracije aktivnosti operatora prijenosnog sustava bi trebalo razviti i provesti na regionalnoj razini kao korak prema punoj integraciji tržišta na razini EU–a. Postojeća rješenja, poput peterostranog Energetskog Foruma ili plana za interkonekciju baltičkog energetskog tržišta (BEMIP) su inicijative na kojima se može dalje graditi. Uspjesi u tim regijama trebali bi djelovati kao katalizator za druge regije. Komisija će osigurati da se sve regionalne inicijative razvijaju na dosljedan način i da vode k potpuno integriranom jedinstvenom energetskom tržištu.

Postoji potreba za poboljšanjem suradnje, solidarnosti i povjerenja u središnjem i jugoistočnom dijelu Europe s obzirom na posebnu osjetljivost tog područja. Zasebni dogovori o suradnji bi pomogli s ubrzavanjem bolje integracije tih tržišta u šire europsko energetsko tržište čime bi se poboljšala likvidnost i otpornost energetskog sustava i omogućilo iskorištavanje punog potencijala energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije regije. Komisija će u tom smislu kao hitan prioritet pokrenuti konkretne inicijative.

Za regije Sjevernog i Baltičkog mora, Komisija će surađivati s državama članicama i industrijom na ostvarenju smanjenja troškova tih energetske sustava na moru.

Novo pogodnosti za potrošače

U energetske unije potrošačima energije u jednoj državi članici trebalo bi omogućiti donošenje informiranih odluka te slobodnu i jednostavnu kupnju energije od trgovačkog društva iz druge države članice. To zahtijeva daljnju prilagodbu postojećih nacionalnih zakonodavnih okvira s obzirom na to da su velika većina europskih kućanstava i dalje pasivni potrošači. U nekim državama članicama korisnici imaju ograničen izbor opskrbljivača te je promjena opskrbljivača relativno teška.

Kako bi se osnažila pozicija potrošača, države članice i njihova tijela trebaju u potpunosti provesti i primjenjivati postojeća europska pravila, uključujući pravila o zaštiti potrošača. Neophodne mjere potpore trebala bi poduzeti i regionalna i lokalna tijela tako da potrošačima na raspolaganje pruže razumljive i lako dostupne informacije, lako upotrebljivi alati i financijski poticaji za štednju energije.

Pametne tehnologije pomoći će potrošačima i poduzećima za energetske usluge koja rade za njih kako bi se iskoristile prilike na energetskom tržištu tako što će preuzeti kontrolu

nad potrošnjom energije (i tako što će možda početi sa samoproizvodnjom). To će dovesti do veće fleksibilnosti na tržištu i potencijalno smanjiti troškove za potrošače.

Komisija će nastaviti poticati standardizaciju i podržavati nacionalno uvođenje pametnih brojila²² te poticati daljnji razvoj pametnih uređaja i mreža kako bi se nagradila fleksibilna potrošnja energije. Time ćemo razviti sinergiju između energetske unije i jedinstvenog digitalnog tržišta te poduzeti mjere za osiguranje zaštite privatnosti i računalne sigurnosti.

Međutim, to će biti ostvarivo samo ako tržišne cijene budu slale prave signale. U mnogim državama članicama regulirane tarife i dalje ograničavaju razvoj učinkovitog tržišnog natjecanja što obeshrabruje ulaganja i pojavu novih sudionika na tržištu. Regulirane cijene za krajnjeg korisnika često se koriste kako bi se kućanstva, pa čak i kupci izvan te kategorije, zaštitili od povećanja energetske troškova. Posljedice takvih mjera najviše osjećaju kupci izvan zaštićenih kategorija, elektroenergetska poduzeća i/ili javne financije jer tada nastaju tarifni deficiti za električnu energiju. Međutim, dugoročno gledano te mjere štete interesima potrošača kojima bi trebale pomagati. Komisija će tražiti ukidanje reguliranih cijena nižih od razina pokrivanja troškova do 2016. kroz tržišno natjecanje i okvire gospodarskog upravljanja. Također će poticati države članice da uspostave plan za postupno ukidanje svih reguliranih cijena.

Zaštita ranjivih skupina potrošača

Energetsko siromaštvo negativno utječe na životne uvjete i zdravlje. Ono ima mnogo uzroka, no uglavnom je rezultat kombinacije niskih prihoda, općeg siromaštva i neučinkovite stambene gradnje te sustava posjedovanja nekretnina koji ne potiče energetske učinkovitost. Energetsko siromaštvo može biti riješeno samo kombinacijom mjera, uglavnom u području socijalne zaštite i u nadležnosti tijela na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Kada države članice budu postupno ukidale regulirane cijene, morat će predložiti mehanizam za zaštitu osjetljivih skupina potrošača za koji bi bilo najbolje kada bi se primjenjivao u okviru općeg sustava socijalne skrbi. Kad bi ga se pružalo putem energetske tržišta, mogao bi se provoditi u obliku programa poput solidarne tarife ili popusta na računima za energiju. Trošak takvih potpora trebali bi zajednički podmirivati potrošači koji nisu obuhvaćeni tim programima. Stoga je važno takav sustav pravilno usmjeriti na to da se ukupni troškovi zadrže na niskoj razini i da se ograniči narušavanja koja proizlaze iz reguliranih cijena (npr. ne povećavati dodatno tarifne deficite u državama članicama).

2.3. Energetska učinkovitost kao doprinos umjerenosti energetske potražnje

Europsko vijeće postavilo je u listopadu 2014. indikativni cilj na razini EU-a od najmanje 27 % za poboljšanje energetske učinkovitosti u 2030. To će biti preispitano 2020., uzimajući u obzir vrijednost na razini EU-a od 30 %. U tom je kontekstu potrebno temeljito promisliti o energetske učinkovitosti i zapravo je smatrati samostalnim izvorom energije koji predstavlja vrijednost uštedene energije. U okviru preispitivanja modela tržišta Komisija će osigurati da se energetska učinkovitost i reakcije na potražnju mogu ravnopravno tržišno natjecati sa stvaranjem kapaciteta.

Većinu se rada mora napraviti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, ali Komisija može igrati važnu ulogu tako što će stvoriti odgovarajući okvir za napredak. Komisija će

²² Vidjeti izvješće „Vrednovanje uvođenja pametnog mjerenja u EU-27 s naglaskom na električnu energiju”, COM(2014)356.

stoga poticati države članice da u svojim politikama za prioritet postave energetske učinkovitost.

EU je već uspostavio najnapredniji skup mjera na svjetskoj razini za postizanje učinkovitosti svoje potrošnje energije. Putem zakonodavnih mjera o oznakama energetske učinkovitosti i ekološkog dizajna potrošači mogu donijeti informirane odluke o potrošnji energije. Iako svi gospodarski sektori moraju poduzeti mjere kako bi povećali učinkovitost svoje potrošnje energije, Komisija će obratiti posebnu pozornost na one sektore s velikim potencijalom energetske učinkovitosti, posebno u prometnom i građevinskom sektoru. Komisija će i dalje uspostavljati sinergije među politikama energetske učinkovitosti, politikama učinkovitosti resursa i kružnog gospodarstva. To će uključivati iskorištavanje potencijala stvaranje energije iz otpada.

Poboljšanje energetske učinkovitosti u građevinskom sektoru

Grijanje i hlađenje najveći je jedinstveni izvor potražnje za energijom u Europi i većina plina uvezenog u Europu koristi se u ove svrhe. Veliko povećanje učinkovitosti je moguće s obzirom na centralizirano grijanje i hlađenje, čemu će se pristupiti u strategiji Komisije.

Mjere koje poduzimaju države članice, posebno na lokalnoj i regionalnoj razini, potrebne su kako bi se iskoristio potencijal energetske učinkovitosti zgrada. Privlačenje ulaganja u potrebnoj mjeri ostaje izazov, posebno na lokalnoj razini, prvenstveno zbog manjka osvijestjenosti i stručnosti u financiranju malih razmjera. Komisija će poduprijeti mehanizme kojima se pojednostavljuje pristup postojećim oblicima financiranja i pružaju gotovi obrasci financiranja za financijske instrumente tijelima upravljanja europskih strukturnih i investicijskih fondova i zainteresiranim dionicima, kojima se podupiru novi programi financiranja temeljenih na raspodjeli rizika i zarade i kojima se razvijaju nove tehnike financiranja i potpore financiranju u smislu tehničke podrške. Financijsku potporu treba kombinirati s tehničkom pomoći kako bi se pomoglo okupljanje malih projekata u veće programe čime se mogu smanjiti transakcijski troškovi i privući privatni sektor na toj razini.

Rad inicijativa poput partnerstva Pametnih gradova i zajednica, kao i Sporazum gradonačelnika, koji su prvenstveno iznijeli gradonačelnici, organizacije civilnog društva, ulagači, financijske institucije i pružatelji usluga, važan je za postizanje napretka u energetske učinkovitosti u EU-u i izvan njega. Te inicijative imaju snažnu potporu Komisije. Komisija će također razviti inicijativu „globalne izvrsnosti za izradu politika energetske učinkovitosti” kao doprinos akcijskom planu G20 za energetske učinkovitost. Također će snažno promicati donošenje ambicioznih ciljeva energetske učinkovitosti u forumima poput UN-ove inicijative „Održiva energija za sve” i Međunarodne agencije za energiju. To bi trebalo biti pokretač za izvoz te rast i otvaranje radnih mjesta u EU, globalnom predvodniku u tehnologijama energetske učinkovitosti.

EU fondovi i financiranje iz EIB-a mogu ostvariti znatnu razliku. Europski fond za strateška ulaganja pruža priliku za poticanje velikih investicija u obnovu zgrada. Ulaganja u tom području mogu osigurati veliku dobit u smislu rasta i novih radnih mjesta.

Prema energetske učinkovitom, dekarboniziranom prometnom sektoru

Promet predstavlja više od 30 % konačne potrošnje energije u Europi. Ostvarivanje potencijala energetske učinkovitosti zahtijeva neprestanu usredotočenost na

postrožavanje normi emisija CO₂ za osobne automobile i kombije nakon 2020. godine te na mjere za povećanje učinkovitosti goriva i smanjivanje emisija CO₂ za teška teretna vozila i autobuse. Bolje upravljanje prometom bi također trebalo promicati kao suvremenu, naprednu metodu za smanjenje emisija CO₂.

To bi trebalo popratiti mjerama za bolje iskorištavanje potencijala jedinstvenog tržišta i internalizacije vanjskih troškova. Komisija će promicati uporabu programa naplate cestovnih pristojbi temeljenih na načelima naplate zagađivačima i korisnicima te povećati napore za stvaranje jedinstvenog europskog prometnog prostora temeljenog na optimalnom korištenju voznog parka. Znatne uštede goriva mogu se ostvariti uklanjanjem prepreka za ekološki manje štetne načine prijevoza poput željezničkog, pomorskog prijevoza i prijevoza unutarnjim plovnim putovima te njihovim razvojem u privlačnije i ekonomičnije načine prijevoza. Komisija će nastaviti promicati inicijativu „Shift 2Rail”²³.

Komisija će također poduzeti daljnje mjere za dekarbonizaciju prometnog sektora koji još uvijek uglavnom ovisi o naftnim proizvodima. To će zahtijevati postupnu transformaciju cjelokupnog prometnog sustava, kao i povećani razvoj i upotrebu alternativnih goriva. Komisija će poduzeti daljnje mjere za promicanje brzog uvođenja potrebne infrastrukture, npr. postaja za opskrbu gorivom i punjenje.²⁴ Rast tržišnog udjela takvih vozila ovisi o infrastrukturi, a takva se vozila i goriva uvode istovremeno.

Elektrifikacija prometa važna je za prekidanje ovisnosti o nafti i za dekarbonizaciju prijevoza, posebno za cestovni (na kratke ili srednje udaljenosti) i željeznički promet. Europa mora ubrzati elektrifikaciju svojeg automobilskeg voznog parka i drugih prijevoznih sredstava te postati predvodnik u elektro-mobilnosti i tehnologijama skladištenja energije. To zahtijeva potpunu integraciju električnih vozila u politike urbane mobilnosti te u oblikovanje elektroenergetskih mreža, istovremeno i kao potrošača energije i kao potencijalnog kapaciteta za skladištenje.

2.4. Dekarbonizacija gospodarstva

Ambiciozna klimatska politika čini sastavni dio naše energetske unije. Klimatska politika EU-a temelji se na zajedničkom europskom tržištu ugljika (sustav trgovanja emisijama u EU), ambicioznim, ali pravednim nacionalnim ciljevima za smanjenje stakleničkih plinova u sektorima izvan sustava trgovanja emisijama te energetske politici čija je svrha Europsku uniju učiniti vodećom u svijetu u korištenju energije iz obnovljivih izvora.

Ambiciozna klimatska politika EU-a

Sporazumom o klimatskom i energetskeom okviru za 2030. utvrđena je obveza EU-a za smanjenje od najmanje 40 % emisija stakleničkih plinova na području EU-a u odnosu na 1990. godinu. Taj je cilj ambiciozan doprinos međunarodnim klimatskim pregovorima s ciljem postizanja obvezujućeg sporazuma o klimi 2015. Taj je doprinos utvrđen u Komunikaciji o pripremama za sastanak u Parizu, predstavljenoj istovremeno kad i ovaj strateški okvir energetske unije. Komisija će, zajedno s državama članicama, razgovarati s ostalim velikim gospodarstvima kako bi ih uvjerila da se pridruže europskoj ambiciji. To će se obaviti kroz aktivnu europsku klimatsku diplomaciju koja će u potpunosti iskoristiti instrumente trgovine i razvoja.

²³ Uredba br. 642/2014 (EU) od 16. lipnja 2014. o uspostavi zajedničkog poduzeća Shift2Rail

²⁴ Direktiva 2014/94 (EU) Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva.

Temeljna pretpostavka europske klimatske politike je EU–ov dobro funkcionirajući sustav trgovanja emisijama. Kao posljedica pričuva za tržišnu stabilnost te mjera potrebnih za ispunjavanje povećanih ambicija definiranih u okviru za 2030., EU–ov sustav trgovanja emisijama dat će smislenu cijenu za emisije stakleničkih plinova i poticati ekonomična smanjenja emisija stakleničkih plinova. Europska komisija želi da se EU–ovim sustavom trgovanja emisijama u potpunosti ostvari njegova uloga tehnološki neutralnog, ekonomičnog pokretača ulaganja u projekte s niskim udjelom ugljika diljem EU–a. Putem formiranja cijena na razini EU–a poboljšava se funkcioniranje unutarnjeg energetskeg tržišta i potiče korištenje obnovljivih izvora energije i drugih tehnologija s niskim udjelom ugljika i energetske učinkovite tehnologije. Politike za sprječavanje curenja ugljika trebaju odražavati razinu napora poduzetih u drugim velikim gospodarstvima.

Nacionalne ciljeve tek treba utvrditi u sektorima koji nisu uključeni u sustav trgovanja emisijama EU–a, a poljoprivredni i šumarski sektor treba uključiti u EU–ov okvir za 2030., čime će se tim sektorima osigurati pravo na poticaje za smanjenje emisija stakleničkih plinova i doprinos borbi protiv klimatskih promjena.

Predvodnik u korištenju obnovljivih izvora

Europska unija obvezala se postati vodeća u svijetu u korištenju obnovljivih izvora energije, globalno čvorište za razvoj nove generacije tehnički naprednih i konkurentnih obnovljivih izvora energije. EU je također postavio svoj cilj da u ukupnoj potrošnji energije u EU–u 2030. energija iz obnovljivih izvora ima udio od najmanje 27 %.

EU se već polako kreće prema svom cilju za 2020. od 20 % energije iz obnovljivih izvora u svom energetskeg miksu, troškovi novih vjetroelektrana i fotonaponskih elektrana znatno su se snizili, velikim djelom zaslugom veće posvećenosti EU–a u tom području, a reforme i programi potpora kojima će se dodatno sniziti troškove dobro napreduju. Međutim, za postizanje cilja od 27 % moramo se suočiti s novim izazovima.

Za postupno i učinkovito integriranje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije na tržište koje potiče konkurentne obnovljive izvore i inovacije, energetska tržišta i mreže moraju biti prikladni za obnovljive izvore energije²⁵. Postojeće zakonodavstvo i nova tržišna pravila trebaju biti u potpunosti provedeni čime će se omogućiti uvođenje novih tehnologija pametnih mreža i reakcija na potražnju za učinkovit prijenos energije.

U skladu sa Smjernicama o državnim potporama za okoliš i energiju, proizvodnju iz obnovljivih izvora potrebno je podržati tržišno utemeljenim programima koji su usmjereni na rješavanje kriza tržišta, osiguravanje isplativosti i izbjegavanje prekomjerne kompenzacije ili narušavanja. Jeftino financiranje skupih obnovljivih izvora ovisi o stabilnom ulagačkom okviru koji smanjuje regulatorni rizik. To je potrebno kako bi se osiguralo povjerenje ulagača te za privlačenje ulaganja iz međunarodnih fondova, promicatelja velikih projekata, partnera i kućanstava u okviru temeljenom na tržišnim odnosima kojim se troškovi kapitala zadržavaju na niskoj razini. Komisija će olakšati

²⁵ Mijenjanje tržišta kako bi postala prikladna za obnovljive izvore energije znači da se kratkoročna tržišta trebaju razviti tako da budu duboka, likvidna i funkcionalna u stvarnom vremenu. Postojeće elektroenergetske mreže, osmišljene i često upravljane za konvencionalnu proizvodnju električne energije u nacionalnom opsegu, nisu optimalne za budućnost u kojoj će opskrba energijom iz obnovljivih izvora postajati sve važnijom i u kojoj je potrebno kompenzirati prirodnu promjenjivost takve opskrbe.

suradnju²⁶ i međusobno približavanje nacionalnih programa potpora usmjerenih prema više prekograničnih otvaranja putem detaljnih diskusija s državama članicama o odgovarajućim Smjernicama²⁷ Komisije te Smjernicama o državnim potporama za okoliš i energiju.

Odluke o ulaganju u električnu energiju iz obnovljivih izvora moraju uzeti u obzir stvarnu fizičku raspoloživost resursa i mreže; prihvaćenost u javnosti; mjesto potrošnje i administrativne prepreke. Osim toga, razvoj nove infrastrukture, posebno interkonekcija, treba smanjiti trošak integriranja električne energije iz obnovljivih izvora u unutarnje energetske tržište.

EU mora ulagati u napredna i održiva alternativna goriva, uključujući procese proizvodnje biogoriva, te općenito u bio-gospodarstvo. Time nam se omogućuje zadržavanje vodeće tehnološke i industrijske pozicije te ispunjavanje ciljeva na području klimatskih promjena. EU će također morati uzeti u obzir utjecaj bioenergije na okoliš, korištenje zemljišta i proizvodnju hrane. Investicijski plan EU-a, kao i drugih izvori financiranja EU-a, mogao bi pomoći kako bi se osigurala potrebna financijska sredstva.

2.5. Energetska unija za istraživanje, inovacije i konkurentnost

Nova strategija za istraživanje i inovacije mora biti u samom središtu energetske unije. Ako europska energetska unija stremi k tome da postane vodeća u svijetu u energiji iz obnovljivih izvora, ona mora predvoditi u sljedećoj generaciji tehnologija obnovljivih izvora i rješenja za skladištenje energije.

Isto tako, dovođenje EU-a na vodeću poziciju u pametnim mrežama i pametnim domovima, čistoj prometnoj tehnologiji, čistim fosilnim gorivima i najsigurnijoj nuklearnoj proizvodnji na svijetu, ključno je za pretvaranje energetske unije u pokretač za rast, radna mjesta i konkurentnost.

Iako je postignut znatan napredak u poboljšanju učinkovitosti europskih istraživačkih programa, može se još puno postići. Mi smo još uvijek vrlo daleko od potpuno usklađenih i usmjerenih istraživanja u kojima bi se oko zajedničkih ciljeva i rezultata učinkovito kombinirali programi EU-a i programi država članica. Ako namjeravamo postići svoje ciljeve, moramo izvući najbolji mogući rezultat iz svakog eura uloženog diljem EU-a. To podrazumijeva integrirani pristup za stvaranje sinergija; zajednički rad na koordinaciji napora i dobivanju rezultata; osiguranje učinkovitijeg povezivanja istraživanja i industrije i time uvođenja novih tehnologija na tržište EU-a.

Za postizanje tih ciljeva novi europski energetske pristup razvoju i inovacijama²⁸ trebao bi ubrzati transformaciju energetske sustava. Taj bi se pristup trebao temeljiti na programu Obzor 2020. i uključivati sve države članice, dionike i Komisiju.

Mjere bi trebalo okupiti oko ključnih principa na koje se države članice i Komisija moraju obvezati, navedenih u nastavku:

²⁶ Nekoliko država članica razmatra korištenje mehanizama suradnje iz Direktive o obnovljivoj energiji kako bi ispunile svoje nacionalne ciljeve na ekonomičan način. Komisija podržava taj proces putem pomoći državama članicama za pronalazak rješenja tehničkih i financijskih pitanja povezanih s tim prekograničnim mehanizmima.

²⁷ Smjernice Europske komisije za izradu programa potpore za obnovljive izvore energije, SWD (2013) 439; Smjernice za upotrebu mehanizama suradnje u pogledu obnovljive energije, SWD (2013) 440.

²⁸ Trebao bi se sastojati od revidiranog strateškog plana za energetiku i tehnologiju te strateškog programa za razvoj i inovacije prometnog sektora.

- stjecanje vodeće svjetske pozicije u razvoju sljedeće generacije tehnologija obnovljivih izvora energije, uključujući ekološki prihvatljivu proizvodnju i korištenje biomase i biogoriva, zajedno s pohranjivanjem energije;
- omogućavanje sudjelovanja potrošača u energetske tranziciji putem pametnih mreža, domova, gradova i sustava automatizacije domova;
- učinkoviti energetske sustavi i iskorištavanje tehnologije kako bi postojeći fond zgrada postao energetske neutralan; i
- prometni sustavi s većom održivošću u kojima se razvijaju i uvode inovativne tehnologije i usluge na velikim razmjerima kako bi se povećala energetske učinkovitost i smanjile emisije stakleničkih plinova.

Povrh ova četiri zajednička prioriteta postoje dodatni istraživački prioriteta koji zaslužuju puno veću suradnju između Komisije i onih država članica koje žele koristiti te tehnologije:

- prema budućnosti orijentiran pristup hvatanju i skladištenju ugljika (CCS) i hvatanju i uporabi ugljika (CCU) za energetske i industrijske sektore, što će biti ključno za ispunjavanje klimatskih ciljeva za 2050. godinu na ekonomičan način. To će zahtijevati uspostavu političkog okvira, uključujući reformu Sustava za trgovanje emisijskim jedinicama i novog Fonda za inovacije, kako bi se povećala jasnoća za poduzeća i ulagače potrebna za daljnji razvoj te tehnologije.
- Nuklearnom se energijom trenutačno proizvodi oko 30 % električne energije u EU²⁹. EU mora osigurati da države članice primjenjuju najviše standarde sigurnosti, zbrinjavanja i neširenja otpada. EU bi također trebao osigurati zadržavanje vodeće tehnološke pozicije u području nuklearne energije, uključujući projekt ITER³⁰, kako se ne bi povećala energetske i tehnološke ovisnost.

Prelazak na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika temeljen na inovacijama daje odlične prilike za rast i radna mjesta. Pojavit će se novi poslovni sektori, novi poslovni modeli i novi profili radnih mjesta. Vodeća tehnološka pozicija mora biti popraćena razvojem kapaciteta industrijske proizvodnje ili tehnoloških opskrbnih lanaca diljem Europe. To zahtijeva povezivanje istraživanja, industrije, financijskog sektora i javnih tijela. Učinkovita industrijske strategije osmišljena sukladno s navedenim omogućit će industriji EU-a da iskoristi prednost koju uživa kao inovator, kako na unutarnjem tako i na međunarodnim tehnološkim tržištima, s pozitivnim učincima na konkurentnost i stvaranje novih radnih mjesta.

Komisija će istražiti na koji se način može iskoristiti potencijal javne nabave za djelovanje kao katalizatora industrijskih i poslovnih inovacija i ekološki prihvatljivog rasta unutar EU-a i izvan njegovih granica. Ona će u potpunosti iskoristiti trgovinske politiku EU-a kako bi se poboljšao pristup stranim tržištima za tehnologije i usluge povezane s energetske unijom, kao i za zaštitu tržišta EU-a od nepoštenih trgovinskih praksi i potporu drugim zemljama u njihovim naporima da uspostave moderne i održive energetske sustave. Komisija će surađivati s državama članicama i regijama kako bi osigurala sinergije među različitim fondovima EU-a i kako bi iskoristila puni potencijal fondova kohezijske politike za financiranje inovacija.

²⁹ Vidjeti: Europska strategija energetske sigurnosti, COM (2014) 330 završna verzija.

Promjena također znači da će se neki sektori, poslovni modeli ili opisi radnih mjesta morati prilagoditi. Strukovno osposobljavanje i drugi načini osposobljavanja za nove ili prilagođene profile radnih mjesta moraju biti uspostavljeni sukladno s novim poslovnim potrebama tako da osobama pruže solidne profesionalne vještine. Energetska tranzicija koja je pravedna i poštena će stoga zahtijevati razvijanje vještina ili prekvalifikacije radnika u određenim sektorima te, kad je to potrebno, socijalne mjere na odgovarajućoj razini. U tom su pogledu ključni znanja i iskustva iz prve ruke koja posjeduju socijalni partneri. Komisija će obavijestiti socijalne partnere i pozvati ih da uključe energetske tranzicije u socijalni dijalog na europskoj razini.

3. Upravljanje Energetskom Unijom

Energetska unija također treba integrirati postupak za upravljanje i praćenje kako bi se osiguralo da sve s energijom povezane aktivnosti na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini pridonose energetskim ciljevima Unije. Postupak upravljanja trebao bi služiti za:

- okupljanje energetskih i klimatskih aktivnosti, kao i aktivnosti u drugim relevantnim područjima politika, koje će dovesti do veće i dugoročne usklađenosti politika. Time se također osiguravaju dugoročna sigurnost i smjernice za ulagače;
- osiguranje uspostavljanja unutarnjeg energetskog tržišta i ispunjavanje energetskog i klimatskog okvira 2030., posebno provedbe dogovorenih ciljeva za 2030. za obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost, sustav trgovanja emisijama i interkonekcije;
- pojednostavljivanje trenutnih zahtjeva za planiranje i izvješćivanje čime će se izbjeći nepotrebna administrativna opterećenja;
- uključivanje u dijalog o energiji s dionicima radi omogućivanja donošenja utemeljenih političkih odluka i podupiranje aktivnog sudjelovanja u upravljanju energetskom tranzicijom;
- jačanje suradnje između država članica, uključujući suradnju na regionalnoj razini te suradnju s Komisijom;
- poboljšanje podataka, analiza i informacija potrebnih za potporu energetske unije udruživanjem odgovarajućeg znanja i omogućavanje jednostavne dostupnosti tog znanja svim dionicima; i
- godišnje izvješćivanje Europskom parlamentu i Vijeću o stanju energetske unije radi rješavanja ključnih pitanja i usmjeravanje političke rasprave.

Komisija će pokrenuti dinamičan proces upravljanja u europskoj energetskoj uniji. Iako će postojati jasne veze između tog upravljačkog postupka i Europskog semestra, tim će se postupcima upravljati zasebno.

4. Uspostavljanje energetske unije

Uspostavljanje energetske unije znači usmjerenost na mjere navedene u ovoj strategiji koje su sažete u 15 točaka navedenima u nastavku. Priloženi plan provedbe pokazuje sve inicijative koje treba razviti kao dio strategije, s jasnim rokovima za donošenje i provedbu, kao i pojedinačnim odgovornostima. Komisija će ih smatrati međusobno povezanim, nužnim i sukladnim s razinom ambicije EU-a koja je potrebna za preobrazbu energetskog sustava Europe.

Uspješna provedba ovisi o političkom angažmanu svih sudionika, uključujući institucije EU-a, države članice, Europsku investicijsku banku i ostale dionike, uključujući i tijela

na regionalnoj i lokalnoj razini, u skladu s načelima supsidijarnosti, proporcionalnosti i boljeg upravljanja.

EU mora biti u stanju reagirati na neočekivane događaje, iskoristavati nove prilike, predviđati buduće trendove te im se prilagođavati. Kad god bude potrebno, Komisija će iskoristiti svoje pravo inicijative kako bi utvrdila odgovarajući odgovor na događaje.

Komisija poziva Europski parlament i Vijeće da podrže ovu strategiju u cilju ostvarivanja energetske unije i da se aktivno uključe u njezinu provedbu u bliskoj suradnji sa svim relevantnim dionicima.

*

* *

Energetska Unija u 15 mjera

1. Potpuna primjena i stroga provedba postojećeg energetskeg i srodnog zakonodavstva je prvi prioritet za uspostavljanje energetske unije.

- Komisija će koristiti sve instrumente kako bi osigurala da države članice u potpunosti provedu zakonodavstvo u području energetike, posebno Treći paket za unutarnje energetske tržište, te će strogo provoditi pravila tržišnog natjecanja iz Ugovora.

2. EU mora diversificirati opskrbu plinom i učiniti ju otpornijom na prekide u opskrbi.

- Komisija će predložiti paket za otpornost i diversifikaciju plina za razdoblje 2015. – 2016. revidiranjem postojeće Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom.
- Komisija će izraditi sveobuhvatnu strategiju za ukapljeni prirodni plin (LNG) i njegovo skladištenje i
- Komisija će surađivati s državama članicama na razvoju pristupa novim opskrbljivačima, uključujući one iz pravca južnog plinskog koridora, Sredozemlja i Alžira, s ciljem smanjenja ovisnosti o postojećim pojedinačnim dobavljačima.

3. Međuvladini sporazumi trebali bi biti transparentniji i u potpunosti usklađeni sa zakonodavstvom EU-a.

- Komisija će za 2016. predložiti reviziju Odluke o međuvladinim sporazumima kako bi se osigurala usklađenost sa zakonodavstvom EU-a prije početka pregovora o sporazumima, uključilo Komisiju u takve pregovore, razvilo standardne ugovorne odredbe kojima će se obuhvatiti pravila EU-a i osiguralo veću transparentnost komercijalnih ugovora o opskrbi plinom.

4. Prava infrastruktura preduvjet je za ostvarenje energetskeg tržišta, integraciju obnovljivih izvora energije i sigurnost opskrbe.

- Komisija će podržati provedbu velikih infrastrukturnih projekata, posebno projekata od zajedničkog interesa, dostupnim financijskim sredstvima npr. instrumentom za povezivanje Europe, europskim strukturnim i investicijskim fondovima i budućim Europskim fondom za strateška ulaganja kako bi se osiguralo neophodno financiranje iz privatnih i javnih izvora.
- Komisija će prikupiti informacije o infrastrukturnim projektima koje financira EU kako bi pridonijela većoj dosljednosti te kako bi se maksimalno povećao njihov učinak.
- Komisija će stvoriti poseban forum za energetske infrastrukturu radi raspravljanja o napretku velikih infrastrukturnih projekata s državama članicama, skupinama za regionalnu suradnju i institucijama EU-a. Prvi takav sastanak će se održati krajem 2015.

5. Stvaranje homogenog i integriranog unutarnjeg energetskeg tržišta koje pogoduje njezinim građanima, osiguravanje sigurnosti opskrbe, integriranje obnovljive energije u tržište i ispravljanje trenutačno nekoordiniranog razvoja mehanizama za razvoj kapaciteta država članica upućuje na preispitivanje postojećeg modela tržišta.

- Komisija će 2016. predložiti zakonska rješenja o sigurnosti opskrbe električnom energijom.
- Komisija će 2015. predložiti novi model europskog tržišta električne energije, nakon čega će 2016. slijediti zakonodavni prijedlozi.

6. Regulatorni okvir uspostavljen Trećim paketom za unutarnje energetske tržište mora biti dodatno razvijen kako bi omogućio homogenu unutarnje energetske tržište za građane i poduzeća.

- Komisija će 2015/2016. razmotriti regulatorni okvir, posebno funkcioniranje ACER-a i ENTSO-a, te će predložiti odgovarajuće mjere za jačanje europskog regulatornog okvira.

7. Regionalni pristupi integraciji tržišta imaju važnu ulogu pri stvaranju potpuno integriranog energetskeg tržišta diljem EU-a.

- Komisija će razviti smjernice za regionalnu suradnju i aktivno sudjelovati u tijelima regionalne suradnje s državama članicama i dionicima.

8. Većom transparentnošću energetskeg troškova i cijena energije, kao i većom razinom javne potpore ojačat će se integracija tržišta i utvrditi mjere koje narušavaju unutarnje tržište.

- Komisija će izraditi dvogodišnja izvješća o cijenama energije, detaljno analizirati uloge poreza, pristojbi i subvencija te zatražiti postupno ukidanje reguliranih cijena ispod razine pokrivanja troškova.
- Na nacionalnoj i lokalnoj razini treba poduzeti mjere za zaštitu osjetljivih skupina potrošača putem socijalnih politika.

9. Europska unija postavila si je kao cilj postizanje barem 27 % uštede energije do 2030.

- U 2015. i 2016., Komisija će preispitati sve zakonodavstvo koje se odnosi na energetske učinkovitosti te predložiti revizije, ako je potrebno, za potporu ostvarenju cilja za 2030. godinu.
- Države članice i regije trebale bi više koristiti europske fondove za obnovu stambenih jedinica.

10. Zgrade imaju velik potencijal za povećanje energetske učinkovitosti. Prilagođavanje postojećih zgrada za veću energetske učinkovitost i potpuno iskorištavanje održivog grijanja i hlađenja prostora će smanjiti uvozne troškove EU-a, ojačati energetske sigurnost i smanjiti troškove energije za kućanstva i poduzeća.

- Komisija će razviti inicijativu „pametnog financiranja za pametne zgrade” kako bi se postojeće zgrade učinile energetske učinkovitijima, olakšavajući pristup postojećim

financijskim instrumentima.

- Komisija će predložiti strategiju za olakšavanje ulaganja u grijanje i hlađenje.

11. EU treba ubrzati povećanje energetske učinkovitosti i dekarbonizaciju u prometnom sektoru postupnim prelaskom na alternativna goriva i integriranjem energetskih i prometnih sustava.

- Komisija će predložiti sveobuhvatan paket mjera za cestovni promet kojim će poticati učinkovitiji izračun cijena infrastrukture, uvođenje inteligentnih prometnih rješenja i povećanje energetske učinkovitosti.
- Komisija će poduzeti daljnje mjere za stvaranje pravih tržišnih uvjeta za povećano uvođenje alternativnih goriva te mjere za poticanje nabave ekološki čistih vozila. To će se postići kombinacijom nacionalnih, regionalnih i lokalnih mjera koje podržava EU.

12. EU je prihvatio klimatski i energetski okvir za 2030. na zasjedanju Europskog vijeća u listopadu. To je sada potrebno provesti. EU će dati ambiciozan doprinos međunarodnim pregovorima o klimi.

- Komisija će predložiti zakonodavna rješenja za postizanje razine smanjenja emisije stakleničkih plinova dogovorene na sastanku Europskog vijeća u listopada 2014. putem sustava trgovanja emisijama te u sektorima izvan sustava za trgovanje pravima na emisije.

13. EU je prihvatio cilj od najmanje 27 % na razini EU-a za energiju iz obnovljivih izvora do 2030.

- Komisija će predložiti novi paket za energiju iz obnovljivih izvora u razdoblju od 2016. do 2017. To će uključiti novu politiku za održivu biomasu i biogoriva, kao i zakonodavne prijedloge kako bi se osiguralo da će se cilj EU-a za 2030. ostvariti na ekonomičan način.

14. EU treba razviti strategiju za budućnost za istraživanja i inovacije povezane s energijom i klimom u svrhu održavanja Europe kao tehnološkog predvodnika i širenja izvoznih mogućnosti.

- Komisija će predložiti europski pristup za istraživanja i inovacije u području energetike koji će se sastojati od poboljšanog Strateškog plana za energetske tehnologije te programa za istraživanja i inovacije u području prometa s ograničenim brojem ključnih prioriteta i jasnih ciljeva, u razdoblju od 2015. do 2016.
- Komisija će razviti inicijativu za održavanje vodeće pozicije u tehnologiji i inovacijama u području energetike i klime za poticanje otvaranja radnih mjesta i rasta.

15. EU će koristiti instrumente vanjske politike kako bi osigurao da snažna i ujedinjena Europa konstruktivno pregovara s partnerima te jednoglasno govori o energiji i klimi.

- Komisija će zajedno s Potpredsjednicima / Visokim predstavnicima i državama članicama revitalizirati EU-ovu energetske i klimatske diplomaciju.
- Komisija će zajedno s Potpredsjednicima / Visokim predstavnicima razviti plan za

jačanje EU–ove energetske suradnje s trećim zemljama, uključujući suradnju o obnovljivim izvorima energije i energetskej učinkovitosti.

- Komisija će u potpunosti iskoristiti vanjsku trgovinsku politiku EU–a za promoviranje pristupa energetskej resursima te stranim tržištima za europske energetske tehnologije i usluge.